

L'escriptor i crític Vicenç Pagès Jordà explica la discutible normalització del text de *Solitud* realitzada pel corrector de l'edició publicada per Edicions

Catalònia de Mèxic l'any 1946. L'edició es va fer sense l'autorització de l'escriptora —atesa la impossibilitat d'establir-li contacte— i la correcció apos-

tava per la desdialectalització i la desvulgarització. Pagès, que aporta nombrosos exemples que demostren la profunda alteració del text, considera que

el cas representa un material vàlid per a una discussió sobre els límits de les funcions dels correctors editorials i sobre l'autonomia creativa dels autors.

El corrector mexicà de «Solitud»

El 1990, Núria Nardi va publicar l'edició crítica de *Solitud* a Edicions 62. Des de llavors tenim la possibilitat de seguir la pista dels canvis a què ha estat sotmesa la novella en les successives edicions fetes a partir de l'aparició en forma de fulletó a la revista *Juventut*, els anys 1904 i 1905. No és fins l'any 1946 que apareixen dues edicions simultànies que per primer cop mormativitzen el text, ja que entremig hi ha hagut la reforma lingüística fabriana. Es tracta de l'edició de la Llibreria Verdaguier de Barcelona i de la d'Edicions Catalònia de Mèxic, editada per Avel·lí Artís (el pare de *Tísner*). Aquesta última és la que presenta més canvis lingüístics, que no es limiten a la gramàtica sinó que aposten per la desdialectalització i la desvulgarització, tot i que l'editorial reconeix que «es publica sense autorització de l'autor, per impossibilitat d'establir-li contacte».

Abans que res s'ha de reconèixer que el corrector mexicà de *Solitud* tenia una formació gramatical sòlida, segurament superior i més coherent que la de Víctor Català, i almenys el noranta per cent de les esmenes són encertades. Tanmateix, potser és aquesta mateixa formació sòlida la que va donar peu al corrector a anar més enllà del que estrictament hauria calgut. Aquest deu per cent discutible ens pot ajudar a treure conclusions sobre la bondat de l'edició mexicana, i constitueix un material vàlid per a una discussió sobre els límits de les funcions dels correctors editorials i sobre l'autonomia creativa dels autors, sobretot en les opcions de llenguatge no estàndard. Cal recordar que el 1946 no existia encara el *Diccionari Català-valencià-balear*, i sí el *Diccionari Fabra*.

Un primer bloc de les correccions discutibles en l'edició mexicana de 1946 tenen com a objectiu acostar la llengua de *Solitud* al català de Barcelona. No es tracta de *barcelonitzar* tot el text (això significaria rescriure'l de dalt a baix), sinó només en part, sense que el criteri segons el qual algunes locucions es canvien i d'altres es mantenen quedi gaire clar, a banda que els personatges són més respectats que el narrador. Dins aquest bloc, alguns canvis són particularment incomprensibles. Això, quan Víctor Català fa servir el verb *blincar* el corrector no el substitueix per l'equivalent estàndard *vinciar*, sinó que en cada cas el canvia per altres verbs, que només tenen en comú que són desafortunats. Per tant, les llengües de foc no es *reblinquen* sinó que *botegen*, les roses no es *blinquen* sinó que *saltironen* i, a la mateixa Mila, el vent no la fa *blincar* sinó *rebotre*. Per Sant Pong, els homes asseguts a la taula esperant amb impaciència el dinar passen d'estar *emmorronits* en les primeres edicions a estar *morrejats* en la de Catalònia. No s'entén tampoc el canvi d'*enraonar* per *parlar*, ni el d'*embrassos* per *malendregos* (havent-hi embarassos en aquest mateix sentit), ni el de *manyac* per *manyageria* (molt més estrepitos que *manyaga*), ni el de *marfida* per *marfondida* (en comptes del senzill i correcte *marcida*). N'hi ha un parell que tant poden ser d'impremta com d'ignorància; quan la Mila puja per primer cop a la muntanya, els caires de les pedres li *maquen* els peus, mentre que en l'edició mexicana els hi *marquen*;

en Baldiret, el dia del sant, toca la campana de l'ermita absurdament *esparracat*, quan Víctor Català havia escrit *esperrucat*. És més dubtós, en canvi, que la grotesca substitució de *xeric* (crit d'un ocell petit) per *xerriç* (soroll estrident, «com quan les rodes d'un carró no estan greixades», segons el *Diccionari Fabra*) sigui una errada involuntària perquè es dona en dues ocasions; en una d'elles, la Mila sent un «xeriqueig seguit i bellugadís que semblava suspès enlaire», i el pastor la tranquil·litza dient-li: «És l'Auceira». Pel context no s'entén, doncs, en què estava pensant la persona que va canviar-ho per *xerriqueig*.

Un segon bloc de correccions encara més discutible el formen les que el corrector va aplicar per canviar paraules i expressions absolutament correctes i sense connotacions dialectals. En aquest cas, les correccions només responen a fílies i fòbies personals: és el que se sol denominar amb l'eufemisme de *correcció d'estil*, com

si l'autor no tingués dret a triar el seu, d'estil. Víctor Català escriu *nou, xiu-xius, apreciar, a dins, volta, sobre, sols, aquí, abrigar, anhelosament, emborratar*, i en canvi el lector de l'edició mexicana llegeix *renovellat, xiuxieigs, agrair, al dedins, vegada, només, ací, cobrir, amb anhel, embriagar*. En aquest últim cas, a més, la correcció anul·la la diferenciació amb la paraula *ubriagar*, que l'escriptora també fa servir i que és substituïda igualment per *embriagar*. En altres casos, l'anònim esmenador no en té prou de canviar la paraula per un sinònim, sinó que modifica el sentit de la frase. Així, quan el dia de Sant Ponç els «redrincs dels plats i la vidreria» són *trencats* «per les converses i els esclats de rialles», en l'edició mexicana es llegeix *esmoreïts*. Quan, el mateix dia, al marit de la Mila els *desllenguats li fan preguntes verdes i li parlen grollerament de la guapesa* de la Mila, el corrector substitueix la paraula per *boniquesa*, indiscutiblement més correcta, però no

equivalent i del tot inadequada en aquest cas. Altres correccions, en canvi, no tenen cap ni peus; quan la Mila fa una «pregunta muda» a l'Arnau, l'esmenador ho substitueix, per si algú no ho entengués, per *pregunta feta en silenci*. A més, cada cop que Víctor Català repeteix una paraula, com a opció estilística (*era tot vermell, vermell, deia i redeia amb tenacitat*), el corrector considera que amb una vegada ja n'hi ha prou.

Pel seu valor simbòlic, els últims paràgrafs del llibre haurien de ser revisats sense autorització de l'autor només en cas de necessitat indubtable. Però això no passa en el cas de *Solitud*. Quan la Mila «baixa lentament del regatell (...) sense res més que la roba de l'esquena», el corrector hi troba a faltar alguna cosa i hi afegeix un pegat tan artificial com «sense dur al damunt no res més que la roba de l'esquena», amb la qual cosa la frase perd ritme a canvi de guanyar palla.

La llista d'exemples podria

allargar-se. En general, tots aquests canvis, fos quina fos la intenció del corrector mexicà, tendeixen a desnaturalitzar i empobrir l'original. La intuïció i la riquesa lèxica de l'autora queden sovint anul·lades davant la rigidesa del corrector anònim, i el producte se'n ressent: per música i per color, es torna més pàlid i mediocre. De fet, tant si els canvis innecessaris milloren o empobreixen el text, pel sol fet de ser innecessaris resulten perniciosos.

Un dia Maria Aurèlia Capmany va trucar a un diari per queixar-se que un corrector li havia canviat una paraula i, davant el raonament segons el qual la paraula que ella havia fet servir no era correcta, va deixar anar una frase memorable: «Exigeixo el dret a equivocar-me». En el cas de *Solitud*, aquest dret se'l va reservar un corrector que ni tenia prou nocions dialectals ni respectava l'estil propi de Víctor Català.

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

NOVETATS CATALANES DEL MES ELS VOSTRES LLIBRES

EUMO EDIOTIRAL

AQUEST DIMARTS. Wolfgang Borchert. Col·lecció «Narratives», 30.

EL PREU DE LA QUIMERA. Jordi Font i Agustí. Col·lecció «Narratives», 29.

EL RÈGIM FRANQUISTA. Feixisme, modernització i consens. Carme Molinero i Pere Ysàs. Col·lecció «Biblioteca Universitària». Sèrie «Història», 2. Coedició amb la Universitat de Girona.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

EL MONESTIR DE SANTA MARIA DE GERRI (SEGLES XI-XV). Ignasi M. Puig i Ferraté. «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica», XLII, 2Vol.

LA CORRESPONDÈNCIA ENTRE LOIS ALIBERT I JOSEP CARBONELL I GERNER. Manuel Alquézar i Montañés. «Biblioteca Filològica», XXIII. 660 pàgs.

L'AIXERNADOR EDICIONS

ANNA MURIA, ÀLBUM DE RECORDS. Quirze Grifell. Col·lecció «Aloc», 3. 160 pàgines.

VIATGE ALS ORIGENS D'UNA FAMÍLIA CATALANA. ELS RENAU: 715-1991. Xavier Renau. Col·lecció «Arrels», 1. 128 pàgines.

EL TRAMVIA MATARÓ-ARGENTONA (1928-1965). Armengol, Haro, Urquiola. Col·lecció «El Montalt», 11. 152 pàgines.

LA GALERA, S.A. EDITORIAL

TERESETA LA BRUIXETA. Josep Gregori. Il·lustracions de Ferran Boscà. Col·lecció «Els grumets de la Galera, 1a. sèrie», 103.

EL MANDARI I JO. Rosa Maria Colom. Il·lustracions de Martí Cormand. Col·lecció «Els grumets de la Galera, 3a. sèrie», 104.

LES ULLERES MÀGIQUES. M. Àngels Gardella. Il·lustracions de Joan Antoni Poch. Col·lecció «Els grumets de la Galera, 2a. sèrie», 105.

GLUP-GLUP. Teresa Duran. Il·lustracions de Montserrat Ginesta. Col·lecció «La Sirena», 47.

UN DIA FATAL. Francesc Salvà. Col·lecció «La Sirena», 48.

ELS ANYS DE L'AVIA. Fina Rifà. Col·lecció «Els llibres de la Tortuga», 9.

EL DIA QUE VAIG NÈIXER. Irene Blanes Kirchner. Il·lustracions de Pere Prats Sobrepere. Col·lecció «Els llibres de la Tortuga», 10.

EL JOC DELS COTXES. M. Àngels Ollé. Il·lustracions de Glòria Fort. Col·lecció «Els llibres de la Tortuga», 11.

REGAL D'ANIVERSARI. Elisabet Abeyà. Il·lustracions de Roser Capdevila. Col·lecció «Els llibres de la Tortuga», 12.

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

ART ROMÀNIC I FEUDALISME AL BAIX LLOBREGAT. Montserrat Pagès i Parretas. Col·lecció «Biblioteca Abat Oliba», 108. 696 pàgs. 3.500 ptes.

JOAQUIM RUYRA NARRADOR. M. Lluïsa Julià i Capdevila. Col·lecció «Biblioteca Serra d'Or», 112.

L'US DEL CATALÀ CIENTÍFIC I TÈCNIC. Fundació Joaquim Torrens Ibern. Col·lecció «Biblioteca Milà i Fontanals», 15.

PINZELADES DE L'ALT PENEDES. Gener Aymami i Domingo. Col·lecció «Llibre de Motxilla», 43. 96 pàgs. 550 ptes.

LA DISCRECIÓ DE L'AMOR. Josep M. Lozano. Col·lecció «Sauri», 106.

APORTACIÓ DELS CRISTIANS AL PROJECTE NACIONAL. «Qüestions de Vida Cristiana», 160.

EL SOMRIURE ROBAT. Joan Armangué. Dibuixos de Viladoms. Col·lecció «La finestra», 18. 24 pàgs.

ANTENAFORTA I CARAGRAN. C. A. Jordana. Dibuixos de Lluïsa Jover. Col·lecció «La Finestra», 19. 24 pàgs.

EL GEGANT PANXUT. Jaume Cela. Dibuixos de Miquel Calatayud. Col·lecció «La Porta», 16.

QUIN GUANT. Conte popular ucraïnès. Dibuixos de Montse Ginesta. Col·lecció «La Porta», 17. 24 pàgs.

GABRIEL-ERNEST. Saki. Dibuixos d'Amal Ballester. Col·lecció «Llibres del Sol i de la Lluna», 59.

EL SENYOR DE LES ETIQUETES. Sergio Balestrini. Dibuixos de Lluïset. Col·lecció «Llibres del Sol i de la Lluna», 60.

NOVETATS CATALANES DEL MES ELS VOSTRES LLIBRES

EDICIONS DE LA MAGRANA

DOS ÈS MASSA. Donald E. Westlake. Traducció de Josep Alemany. Col·lecció «Els llibres de Butxaca», 14.

TROIA, ENLLÀ DEL MAR. Tomeu Terrades. Col·lecció «L'Esparver», 99.

MITOLOGIA CRISTIANA. George Every. Traducció de Manuel de Seabra. Col·lecció «L'Esparver/Llegir», 36.

EDICIONS LA CAMPANA

AVIS I NÈTS. Textos i dibuixos de PIEM. 144 pàgines. 1.800 ptes.

ELS FANÀTICS DEL FUTBOL. Dibuixos de PIEM. 1.600 ptes. Col·lecció «Humor i sátira», 13. 168 pàgines.

EL NOI DE MISSERET. El món d'un metge de muntanya. Josep Pla i Duat. Pròleg de Nèstor Luján. 280 pàgines. 1.600 ptes.

EDICIONS PROA

SOBRE LA RELIGIÓ. Friedrich Schleiermacher. Col·lecció «Clàssics del Cristianisme», 28.

CURSET DE NATACIÓ. Antoni Puigverd. Premi Carles Riba 1991. Col·lecció «Els llibres de l'Ossa menor», 162.

LA MUNTANYA MÀGICA. Thomas Mann. Traducció de Carme Gala. Col·lecció «A Tot Vent», 301.

EDITORIAL BARCINO

ARBRE D'HONOR. Gabriel Turell. A cura de Cecília Burgaya. Col. «Els Nostres Clàssics», 131. 216 pàgs. de text i 32 làmines d'heràldica medieval en color. 1.800 ptes.

EDITORIAL CLARET

VIA CRUCIS. Coordinador, Jaume Campalans. Col·lecció «Els Daus», 117. 144 pàgines.

CATECISME PER A ADULTS. Els Bisbes de França. Col·lecció «Eines», 12. 416 pàgines.

COL·LECCIÓ PARAULES DE LA BIBLIA. Paraules de Consol, Paraules de Pau, Paraules de Jola.

L'AVENTURA INTERIOR. Carme Agustí. Col·lecció «Els Daus», 119. 192 pàgines.

EDITORIAL CRUÏLLA

EL PAÍS DE LES CABRES. Joaquim Carbó. Il·lustracions de Fina Rifà. Col·lecció «Vaixell de Vapor», 145. Sèrie blava, 37. 96 pàgines.

LES ALES DE LA NIT. Emili Teixidor. Il·lustracions, d'Asun Balzola. Col·lecció «Vaixell de Vapor», 147. Sèrie vermella, 47. 144 pàgs.

EDITORIAL EMPÚRIES

DES DE L'OMBRA. Antoni Tàpies-Barba. Col·lecció «Narrativa», 104 pàgines.

GIRONA. MATERIA I MEMÒRIA. Narcís Comadira. Col·lecció «Narrativa», 96 pàgines.

LA INFINITUD DELS PARCS. Antoni Dalmaes. Col·lecció «Narrativa», 104 pàgines. Premi Marià Vayreda.

EL VELLARD. L'ESCARCELLERA. Miquel Bauçà. Col·lecció «Narrativa», 96 pàgines.

EL CREPUSCLE ENCÉN ESTELS. Miquel Bauçà. Col·lecció «Migjorn» (poesia), 84 pàgines.

VAE VICTIS. Marcel Pey. Col·lecció «Migjorn» (poesia), 144 pàgines.

UN HORIZÓ PER A LA LLENGUA. Isidor Mari. Col·lecció «Biblioteca Universal Empúries», 160 pàgines.

LA SENYORETA DARLINGS. Josep M. Fonalleras. Col·lecció «La petita odissea», 72 pàgines.